АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК

Облік і оподаткування

УДК 167.7:657.1:658

DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.19715659

Інституційне забезпечення інтеграції принципів академічної доброчесності у цифрові системи обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу: вітчизняний та міжнародний досвід

Гнатюк Тарас Михайлович
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна, taras.hnatiuk@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0002-7984-987X

Іваночко Богдан Романович
доктор філософії з економіки, асистент кафедри обліку і оподаткування, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна, bohdan.ivanochko@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0002-5943-1097

Баланюк Іван Федорович
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна, ivan.balaniuk@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0002-8320-6383

Банашкевич Тетяна Петрівна
асистент кафедри обліку і оподаткування, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна tetiana.banashkevych@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0009-0002-4404-8391

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК

Якубовська Діана Миколаївна
здобувач вищої освіти, спеціальність «облік і оподаткування»
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
diana.yakubovska.25@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0009-0004-7970-8331

Прийнято: 15.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

Анотація. У сучасних умовах інтеграції України у міжнародний економічний простір, посилення вимог до прозорості фінансової та інтегрованої звітності, а також активного впровадження цифрових технологій в обліково-аналітичні процеси суттєво зростає рівень відповідальності фахівців з обліку, оподаткування та економічного аналізу за достовірність і повноту відображення господарських операцій. Цифровізація підвищує прозорості та ефективності управління обліково-фінансовою інформацією через прискорення обробки даних та полегшення контролю за ними. Створюються умови для більш ефективного виявлення порушень і викривлень у звітності на фоні посилення видимості помилок та маніпуляцій. У результаті це підсилює значущість етичних принципів професійної діяльності та істотно обмежує можливості приховування порушень.

Тому особливого значення набуває академічна доброчесність як основа формування професійної етики майбутніх фахівців, оскільки саме на етапі підготовки закладаються принципи чесності, об’єктивності та відповідальності, які у подальшому визначають рівень фінансової прозорості. Досвід зарубіжних країн підтверджує, що ефективна цифровізація обліку поєднується з розвитком культури доброчесності, що зумовлює актуальність дослідження ролі академічної доброчесності у підготовці фахівців в умовах цифровізації економіки.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Метою статті є дослідження ролі академічної доброчесності у підготовці фахівців з обліку, оподаткування та економічного аналізу, обґрунтування її впливу на формування професійної відповідальності та фінансової прозорості суб'єктів господарювання, а також узагальнення досвіду зарубіжних країн у цьому контексті в умовах цифровізації економіки**.**

Методи. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, застосовано методи теоретичного узагальнення та систематизації – для розкриття сутності академічної та професійної доброчесності; аналізу і синтезу – для вивчення впливу цифрових технологій на обліково-аналітичні процеси; порівняльного аналізу – для узагальнення досвіду зарубіжних країн; логічного узагальнення – для встановлення взаємозв'язку між принципами академічної доброчесності та їх проявом у професійній діяльності; а також абстрактно-логічного методу – для формулювання висновків і обґрунтування теоретичних положень дослідження. Також у дослідженні було застосовано інституційний підхід для аналізу нормативно-правової бази та міжнародних стандартів етики.

Результати. Досліджено вплив цифровізації економіки на підвищення вимог до прозорості обліку, достовірності фінансової звітності та рівня професійної відповідальності фахівців з обліку, оподаткування та економічного аналізу. Проаналізовано роль сучасних цифрових технологій, зокрема відкритих реєстрів звітності, електронного документообігу, онлайн-моніторингу операцій та електронного аудиту, у забезпеченні фінансової прозорості та посиленні податкового контролю. Встановлено взаємозв'язок між принципами академічної доброчесності та їх проявом у професійній діяльності, що відображається у дотриманні вимог достовірності, об'єктивності, відповідальності та прозорості облікової інформації. Обґрунтовано, що формування культури академічної доброчесності на етапі підготовки фахівців є важливою передумовою забезпечення професійної доброчесності, підвищення фінансової дисципліни та довіри до звітності в умовах цифровізації економіки.

 ISSN 3041-2129

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Висновки. Отримані результати дозволяють зробити висновок, що забезпечення фінансової прозорості в умовах цифровізації потребує поєднання технологічних інструментів із розвитком етичних засад професійної діяльності. Практика зарубіжних країн демонструє доцільність орієнтації не лише на технічну модернізацію обліково-аналітичних процесів, а й на формування культури доброчесності, що підтримується професійною спільнотою та освітнім середовищем. У цьому контексті підвищення ролі академічної доброчесності розглядається як важливий напрям удосконалення підготовки фахівців, здатних забезпечувати належний рівень достовірності та відкритості фінансової інформації. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням практичних механізмів інтеграції принципів доброчесності у професійну підготовку та оцінкою ефективності їх впливу на якість обліково-аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання в умовах цифрових трансформацій.

Ключові слова: досвід зарубіжних країн, облік, оподаткування, економічний аналіз, академічна доброчесність, професійна етика, професійна відповідальність, цифровізація, прозорість фінансової звітності.

Institutional support for the integration of the principles of academic integrity into digital systems of accounting, taxation, and economic control and analysis: domestic and international experience

Gnatiuk Taras Mykhailovych
Doctor of Philosophy in Economics, Assistant Professor, Department of Accounting and Taxation,
Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
taras.hnatiuk@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0002-7984-987X
Ivanochko Bohdan Romanovych
Doctor of Philosophy in Economics, Assistant Professor,

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Department of Accounting and Taxation,
Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
bohdan.ivanochko@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0002-5943-1097

Balaniuk Ivan Fedorovych
Doctor of Economics Sciences, Professor, Head of the
Department of Accounting and Taxation, Vasyl Stefanyk
Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
ivan.balaniuk@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0000-0002-8320-6383

Banashkevych Tetiana Petrivna
Assistant Professor, Department of Accounting and Taxation, Vasyl Stefanyk
Carpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine,
tetiana.banashkevych@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0009-0002-4404-8391

Yakubovska Diana Mykolayivna
student, Department of Accounting and Taxation
Vasyl Stefanyk
Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
diana.yakubovska.25@cnu.edu.ua, https://orcid.org/0009-0004-7970-8331

Abstract. In the current conditions of Ukraine's integration into the international economic space, increased requirements for transparency of financial and integrated reporting, as well as the active introduction of digital technologies into accounting and analytical processes, the level of responsibility of accounting, taxation and economic analysis specialists for the reliability and completeness of the reflection of business transactions is significantly increasing. Digitalization increases the transparency and efficiency of accounting and financial information management by accelerating data processing and facilitating control over them. Conditions are created for more effective detection of violations and distortions in reporting against the background of increased visibility of errors and manipulations. As a result, this strengthens the significance of

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

ethical principles of professional activity and significantly limits the possibilities of concealing violations.

Therefore, academic integrity is of particular importance as the basis for the formation of professional ethics of future specialists, since it is at the stage of training that the principles of honesty, objectivity and responsibility are laid, which subsequently determine the level of financial transparency. The experience of foreign countries confirms that effective digitalization of accounting is combined with the development of a culture of integrity, which makes it relevant to study the role of academic integrity in the training of specialists in the conditions of digitalization of the economy.

Purpose. The purpose of the article is to study the role of academic integrity in the training of specialists in accounting, taxation, and economic analysis, to substantiate its influence on the formation of professional responsibility and financial transparency of business entities, as well as to generalize the experience of foreign countries in this context in the context of the digitalization of the economy.

Methods. A combination of general scientific and special methods was used in the research process. In particular, the methods of theoretical generalization and systematization were applied - to reveal the essence of academic and professional integrity; analysis and synthesis - to study the impact of digital technologies on accounting and analytical processes; comparative analysis - to generalize the experience of foreign countries; logical generalization - to establish the relationship between the principles of academic integrity and their manifestation in professional activities; as well as the abstract-logical method - to formulate conclusions and substantiate the theoretical provisions of the study. The study also applied an institutional approach to analyze the regulatory framework and international ethical standards.

Results. The results obtained allow us to conclude that ensuring financial transparency in the context of digitalization requires a combination of technological tools with the development of ethical principles of professional activity. The practice

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

of foreign countries demonstrates the expediency of focusing not only on the technical modernization of accounting and analytical processes, but also on the formation of a culture of integrity, supported by the professional community and the educational environment. In this context, increasing the role of academic integrity is considered an important direction for improving the training of specialists capable of ensuring the appropriate level of reliability and openness of financial information. Prospects for further research are related to the development of practical mechanisms for integrating the principles of integrity into professional training and assessing the effectiveness of their impact on the quality of accounting and analytical support for the activities of business entities in the context of digital transformations.

Keywords: experience of foreign countries, accounting, taxation, economic analysis, academic integrity, professional ethics, professional responsibility, digitalization, transparency of financial reporting.

Постановка проблеми. У сучасних умовах інтеграції України у міжнародний економічний простір, посилення інформаційних запитів користувачів щодо якості та прозорості фінансової й інтегрованої звітності, запровадження міжнародних стандартів обліку і звітності, а також зростання ролі економічного контролю та податкової прозорості, істотно підвищуються вимоги до професійної підготовки фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу. Цифровізація економіки, яка супроводжується активним впровадженням інформаційно-аналітичних систем, автоматизацією облікових процесів та використанням цифрових технологій у контролі фінансово-господарської діяльності, з одного боку, розширює можливості для підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення управління, а з іншого – підвищує рівень відповідальності фахівців за достовірність, повноту та неупередженість відображення господарських операцій. Водночас цифровізація сприяє зростанню рівня інформаційної відкритості та забезпечує можливість вільного доступу до фінансових показників суб'єктів господарювання, що

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

суттєво полегшує процес виявлення порушень, викривлень та недостовірної інформації у фінансовій звітності.

Особливого значення в таких умовах набуває дотримання принципів академічної доброчесності, які формують етичні засади професійної діяльності майбутніх фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу. Водночас міжнародний досвід свідчить, що забезпечення фінансової прозорості та довіри до звітної інформації є неможливим без формування високого рівня професійної етики та академічної культури ще на етапі підготовки спеціалістів. Саме в процесі навчання закладаються основи відповідального ставлення до інформації, достовірності даних та неупередженості їх інтерпретації. Порушення принципів академічної доброчесності, зокрема прояви плагіату чи фальсифікації результатів досліджень, можуть у подальшому трансформуватися у професійній діяльності у викривлення облікової інформації, приховування господарських операцій або маніпулювання фінансовими показниками. Таким чином, дотримання принципів академічної доброчесності доцільно розглядати як основу формування фінансової прозорості та професійної відповідальності фахівців в умовах цифровізації економіки.

Досвід зарубіжних країн демонструє, що ефективна цифровізація обліково-аналітичних процесів супроводжується не лише впровадженням сучасних інформаційних технологій, а й послідовним формуванням етичних стандартів професійної діяльності. У таких умовах підготовка фахівців орієнтується на поєднання професійних компетентностей із принципами доброчесності, що сприяє підвищенню довіри до фінансової інформації та забезпеченню прозорості діяльності суб’єктів господарювання.

З огляду на зазначене, актуальним є дослідження ролі академічної доброчесності у підготовці фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу з урахуванням досвіду зарубіжних країн в умовах цифровізації економіки.

 ISSN 3041-2129

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу в умовах трансформації економічного середовища, а також імплементації зарубіжного досвіду активно досліджуються у працях сучасних вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема Н. Мукан, О. Мукан та Р. Драган дослідили, що сьогодні затребуваними на ринку праці є бухгалтери, які демонструють відповідні професійні цінності та ставлення, які дозволяють їм виконувати на високому рівні професійні функції, що сприяють забезпеченню конкурентоспроможності підприємств як у вітчизняному, так і міжнародному економічному просторі [1]. П. Лебедк зазначає, що професійний портрет фахівця з обліку, оподаткування і аналізу еволюціонує у відповідності до змін в технологічному та управлінському середовищі з поступовою гармонізацією із зарубіжними країнами [2]. О. Білоус встановила, що роль дотримання професійної етики та соціальної відповідальності бухгалтерів й аудиторів постійно зростає, що визначає необхідність посилення вимог до дотримання професійної етики, підвищення якості освіти майбутніх фахівців, популяризації спеціальності та розвитку міжнародної співпраці [3]. Т. Гайдучок і Н. Цегельник приділяють особливу увагу адаптації міжнародних стандартів етики, зокрема Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів, до вимог цифрового середовища та роботи з автоматизованими системами і конфіденційними даними [4]. Василюк М. В., Баланюк І. Ф., Сас Л. С., Кузьмін Т. Л., Пухличенко Ю. І. зазначають, що вивчення впливу міжнародних стандартів сприятиме гармонізації регулювання, а впровадження етичних аспектів у навчальні програми підвищить якість підготовки майбутніх фахівців у контексті цифрових викликів [5]. У свою чергу, цифрові виклики стали настільки актуальними, що персоналом Міжнародної ради з етики для бухгалтерів (IESBA) у квітні 2023 року, було підготовлено, а з 2024 року впроваджено, офіційне методологічне обґрунтування впровадження «технологічного пакету» змін до Міжнародного кодексу етики [6]. Цей документ пояснює логіку, якими керувався глобальний регулятор, та наводить науково-

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

практичні аргументи внесених змін, як частину інституційної відповіді на виклики цифровізації, масовому застосуванню штучного інтелекту (AI) та великих даних (Big Data).

Постійний професійний розвиток бухгалтерів в Україні обумовлений не тільки необхідністю періодичного підтвердження кваліфікації та бажанням досягти кар'єрного росту, як це прийнято в розвинених країнах, але й регулярними змінами в законодавстві в сфері обліку та оподаткування [7]. Г. Скиба, І. Каліна та І. Беженар зазначають, що цифровізація звітності підвищує точність і релевантність облікових даних, а інтегрована звітність забезпечує комплексне відображення створення цінності у фінансовому, екологічному та соціальному вимірах, водночас міжнародний досвід доводить ефективність цього підходу за умови належної нормативної та освітньої підтримки [8]. Застосування новітніх цифрових технологій дозволяє не лише підвищити точність, своєчасність і обґрунтованість управлінських рішень, а й сформувати інтегровану інформаційно-контрольну систему, здатну оперативно реагувати на виклики динамічного середовища [9]. О. Бела встановила, що для малого і середнього бізнесу культура доброчесності формується не через формальне запозичення моделей великого бізнесу, а через адаптовані, ресурсно доступні управлінські рішення, які інтегрують цінності чесності, відповідальності та прозорості у щоденні бізнес-процеси [10]. Академічна доброчесність забезпечує достовірність результатів, підвищує академічну значущість і практичну цінність облікових досліджень та сприяє розвитку національної економічної науки [11]. Д. І. Шеленко, Н. Б. Івасюк, І. В. Кохан, А. Д. Шпак, О. А. Ціжма доводять, що у системі вищої освіти України питання забезпечення академічної доброчесності має стратегічне значення, адже визначає рівень довіри до результатів навчання, наукових досліджень та інституційної репутації закладів освіти [12, с. 67].

Таким чином, у сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється трансформації підготовки фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу під впливом цифровізації, імплементації

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

міжнародних стандартів, а також розвитку професійних та етичних компетентностей. Водночас науковці наголошують на зростаючій ролі академічної доброчесності, професійної етики та безперервного розвитку як ключових передумов забезпечення якості обліково-аналітичної інформації, фінансової прозорості та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових праць, присвячених підготовці фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу, впливу цифровізації на обліково-аналітичні процеси та впровадженню міжнародних стандартів, низка важливих аспектів залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, потребує поглибленого вивчення взаємозв'язок між дотриманням принципів академічної доброчесності у процесі підготовки фахівців та їх подальшою професійною поведінкою у сфері обліку й бізнесу. Тут слід врахувати, що проблема формування доброчесності має інституційний характер, оскільки ефективність переходу академічних принципів у професійну поведінку значною мірою визначається системою освітніх, організаційних та нормативних механізмів, які регулюють підготовку фахівців та їхню практичну діяльність у сфері обліку та бізнесу. У зарубіжній практиці дедалі більше уваги приділяється формуванню культури доброчесності як безперервного процесу, що починається в освітньому середовищі та трансформується у відповідальне ставлення до відображення господарських операцій, дотримання податкового законодавства та забезпечення достовірності фінансової звітності.

Водночас у вітчизняних дослідженнях недостатньо розкрито механізми такої трансформації, зокрема те, яким чином порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація результатів) можуть відображатися у професійній діяльності через викривлення облікових даних, приховування операцій або маніпулювання фінансовими показниками. Недостатня увага до формування етичних установок на етапі навчання обмежує можливості забезпечення фінансової прозорості в умовах цифровізації, коли зростає

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

доступність інформації та підвищуються ризики виявлення недобросовісної поведінки. Таким чином, потребує подальшого дослідження саме кореляція між академічною доброчесністю та доброчесністю у професійній діяльності як передумова формування прозорого та відповідального бізнес-середовища.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ролі академічної доброчесності у підготовці фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу, обґрунтування її впливу на формування професійної відповідальності та фінансової прозорості суб'єктів господарювання, а також узагальнення досвіду зарубіжних країн у цьому контексті в умовах цифровізації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зарубіжних країнах питання професійної відповідальності, доброчесності та етики бухгалтерів вже тривалий час є сформованими та невід'ємною складовою функціонування облікової професії, виступаючи фундаментальною основою довіри до фінансової інформації. Інституційний підхід передбачає системне поєднання освітніх, нормативних та організаційних механізмів, що забезпечують формування академічної доброчесності на етапі навчання та її послідовну реалізацію у професійній діяльності, особливо в умовах цифровізації, коли зростає швидкість обробки даних, доступність інформації та ризики викривлень фінансової звітності. Характерною рисою є те, що регулювання професійної етики здійснюється переважно саморегульованими професійними організаціями, а не виключно державними інституціями. Такі організації, як AICPA (American Institute of Certified Public Accountants) – Американський інститут дипломованих громадських бухгалтерів в США, ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) – Асоціація присяжних сертифікованих бухгалтерів у Великій Британії чи IESBA (International Ethics Standards Board for Accountants) – Міжнародна рада з етика для бухгалтерів на глобальному рівні розробляють і впроваджують кодекси професійної етики, встановлюють вимоги до поведінки фахівців, а також здійснюють контроль за їх дотриманням. В нормативних

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

рекомендаціях цих організацій від бухгалтера вимагають не просто знати облік, а мати «тривалу обізнаність з технологічними розробками», що інтегрує доброчесність безпосередньо в роботу з цифровими системами [6]. Робота професійних бухгалтерів має вирішальне значення для управління економікою, а разом з іншими важливими елементами служить підтримкою прозорості, підзвітності та верховенства права, тому професійна етика, освіта та контроль, які є в основі професії бухгалтера відіграють позитивну роль у боротьбі з корупцією [13]. Важливим аспектом є те, що у більшості розвинених країн дотримання етичних норм є не лише формальною вимогою, а й невід'ємною складовою професійної культури, яка формується ще на етапі підготовки фахівців. Етап формування цінностей академічної доброчесності у зарубіжних країнах починається зі школи і триває до випуску з університету [14]. Зокрема, принципи чесності, об'єктивності, професійної компетентності та належної обачності інтегруються у навчальні програми та практичну підготовку майбутніх бухгалтерів, що забезпечує їх готовність до прийняття відповідальних рішень у професійній діяльності.

В межах дослідження інституційного забезпечення інтеграції етичних принципів у цифрову підготовку фахівців, науковий аналіз дозволяє виділити специфічні підходи глобальних та окремих національних регуляторів провідних країн світу (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз інституційних підходів до інтеграції етики в ІТ-підготовку бухгалтерів за міжнародним досвідом

Інституція	Механізми інтеграції етики в ІТ-курси	Ключовий науково-методичний акцент
IESBA	Технологічні ревізії Кодексу (2024), оновлення IES 3 та IES 4 (International Education Standards) – Міжнародні стандарти освіти (№3 – «Професійні	Забезпечення «технологічної обізнаності» як фундаментальної вимоги належної обачності

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

	навички», №4 – «Професійні цінності, етика та ставлення»)	
AICPA	Програма «AICPA University Program in IT» та сертифікація CITP (*Certified Information Technology Professional*) – Сертифікований фахівець з інформаційних технологій	Концептуалізація кібербезпеки та IT-управління як нових доменів професійної відповідальності аудитора
ACCA	Модуль «Ethics and Professional Skills» (EPSM), впровадження блокчейн-компетенцій у PER (*Practical Experience Requirement*) – Вимоги до практичного досвіду	Трансформація академічної чесності у цифрову стійкість при роботі з децентралізованими мережами

Джерело: синтезовано автором на основі [6], [15]

На глобальному рівні відбувається концептуальне зміщення: знання технологій більше не вважається просто «додатковою навичкою». Завдяки оновленням IES 3 та IES 4, IESBA фактично прирівнює відсутність технологічної обізнаності до порушення принципу належної обачності [15]. Цифрова компетентність тепер інституціоналізується не лише як технічна, але і як морально-етична категорія. Інституційне забезпечення інтегрує принципи доброчесності безпосередньо у технічні протоколи захисту інформації та алгоритмічну прозорість. Натомість, досвід США показує перехід до вузькоспеціалізованого інституційного регулювання. Такі сфери, як кібербезпека та управління даними, тепер розглядаються як нові напрями професійної відповідальності аудитора, а Інституційне забезпечення інтегрує принципи доброчесності безпосередньо у технічні протоколи захисту інформації та алгоритмічну прозорість. Підхід Великої Британії (через модуль EPSM та вимоги PER) полягає у психологічному аспекті. Бухгалтер має проявляти певну частку професійного скептицизму при роботі з блокчейном та штучним інтелектом. Інституції прагнуть виховати фахівця, здатного критично оцінювати вихідні дані автоматизованих систем, тоді академічна доброчесність

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

трансформується у етичну здатність протистояти системним помилкам алгоритмів [15].

Водночас в Україні професійна регуляція та етика у сфері обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу поки що не відіграють настільки вагомої ролі, як у зарубіжних країнах. Значною мірою це зумовлено домінуванням державного регулювання над саморегулюванням професійної спільноти, а також недостатнім рівнем інституційного розвитку професійних організацій. У таких умовах дотримання етичних принципів часто сприймається як формальна вимога, а не як невід'ємна складова професійної діяльності, що впливає на рівень довіри до фінансової інформації та прозорість діяльності суб'єктів господарювання. Крім того, у практичній діяльності фахівців нерідко простежується орієнтація насамперед на захист інтересів роботодавців або власників бізнесу, що може призводити до пріоритетності корпоративних інтересів над суспільними, зокрема у питаннях повноти відображення господарських операцій та дотримання принципів прозорості.

Зазначені проблеми набувають особливої актуальності в сучасних умовах інтеграції України у світовий економічний простір. Розширення міжнародного співробітництва, залучення іноземних інвестицій та участь українських підприємств у глобальних ринках зумовлюють підвищення вимог з боку інвесторів і міжнародних партнерів до прозорості фінансової звітності, достовірності облікових даних і повноти економічного аналізу діяльності суб'єктів господарювання. З іншого боку, в умовах воєнного стану та зростання бюджетного дефіциту суттєво посилюються податкові вимоги до суб'єктів господарювання, а також зростає суспільний запит на прозорість та повноту сплати податків. Так, Ю. Біляк визначає тіньову економіку, як значну загрозу економічній безпеці країни, особливо у воєнних умовах [16]. При цьому саме фахівці з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу безпосередньо працюють із господарськими операціями та спільно з керівництвом суб'єктів господарювання несуть відповідальність за прозорість і

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

повноту відображення фактичних показників у фінансовій звітності, а також за правильність нарахування і сплати податків [17, с. 182]. Водночас поширені практики податкового планування, спрямовані на мінімізацію податкових зобов'язань, у тому числі із застосуванням сумнівних або нелегальних схем, актуалізують необхідність дотримання балансу між законною оптимізацією та принципами доброчесності й прозорості ведення обліку.

За умов активного розвитку цифрових технологій цифровізація економіки розглядається як дієвий інструмент зменшення тіньового сектору та протидії фінансовим порушенням, що підтверджується досвідом зарубіжних країн. Використання автоматизованих систем, хмарних технологій та інструментів для обробки великих даних дає змогу мінімізувати людський фактор, знизити ймовірність помилок та забезпечити об'єктивний і своєчасний аналіз фінансової інформації [18]. Використання цифрових платформ обліку, електронного документообігу, систем онлайн-моніторингу та аналітики даних дозволяє підвищити рівень контролю за здійсненням господарських операцій, забезпечити їх повну фіксацію та унеможливити приховування доходів (табл. 2). У багатьох країнах впровадження таких рішень сприяло зменшенню обсягів тіньової економіки, підвищенню податкової дисципліни та скороченню випадків шахрайства, що свідчить про ефективність цифрових інструментів у забезпеченні фінансової прозорості та доброчесності бізнес-середовища.

Таблиця 2

Вплив цифрових технологій на професійну доброчесність та прозорість в сфері обліку і оподаткування

Цифровий інструмент	Зміст та функціональне призначення	Вплив на доброчесність та прозорість обліку і оподаткування
Відкриті реєстри	Фінансова звітність підприємств публікується у відкритому доступі та	Формується публічний контроль за діяльністю підприємств, що обмежує

ISSN 3041-2129
Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

фінансової звітності	доступна для перегляду будь-якими зацікавленими користувачами (інвесторами, аналітиками, громадськістю)	можливості викривлення інформації, підвищує прозорість, довіру до звітності та відповідальність за її достовірність
Онлайн-інструменти економічного аналізу	Цифрові платформи автоматично аналізують фінансові показники підприємств та порівнюють їх із середньогалузевими значеннями	Дозволяють оперативно виявляти аномальні відхилення (наприклад, занижений рівень заробітної плати чи податкового навантаження), що ускладнює приховування реальних показників і посилює контроль
Електронний документообіг	Використання електронних документів із накладенням електронного підпису та фіксацією позначки часу	Унеможливлює підписання документів “заднім числом” і їх підробку, що підвищує достовірність первинних даних та дисципліну ведення обліку
Онлайн-моніторинг операцій	Відкриті цифрові платформи, що забезпечують доступ до інформації про фінансові операції, зокрема транзакції бюджетних установ	Забезпечує суспільний контроль за рухом коштів, підвищує прозорість та знижує ризики зловживань і нецільового використання ресурсів
Електронний аудит	Використання цифрових інструментів та програмного забезпечення для автоматизованої перевірки фінансової інформації та господарських операцій	Підвищує об’єктивність і швидкість виявлення порушень, унеможливлює приховування помилок і маніпуляцій, сприяє зміцненню фінансової дисципліни

Джерело: розроблено авторами.

Водночас, попри значний потенціал цифрових технологій у забезпеченні прозорості обліку та підвищенні ефективності податкового контролю, їх вплив не є абсолютним. Максимальна ефективність таких інструментів можлива лише

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

за умови дотримання принципів професійної доброчесності фахівцями, які безпосередньо здійснюють облік та аналіз господарських операцій. За відсутності належного рівня етичної відповідальності навіть найсучасніші цифрові системи можуть використовуватися формально або обходитися через застосування недобросовісних практик. Отже, цифровізація повинна поєднуватися з формуванням культури доброчесності, що виступає ключовою передумовою забезпечення фінансової прозорості та достовірності облікової інформації.

Як зазначає В. Компанієць, аналіз світового досвіду показав, що в західній теорії та практиці розробляються нові заходи, інструменти, методи щодо подолання порушень в управлінні, у т. ч. шляхом створення культури доброчесності в суспільстві та бізнесі [19]. У такому контексті важливою передумовою становлення професійної доброчесності фахівців є саме академічна доброчесність, яка закладає базові етичні орієнтири, відповідальне ставлення до інформації та нетерпимість до її викривлення ще на етапі підготовки. «Академічна доброчесність – це сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватись всі учасники освітнього процесу» [20]. Прийнято вважати, що фундаментальними принципами академічної доброчесності є: чесність, довіра, повага, справедливість, відповідальність, стійкість та рішучість. Саме дотримання принципів академічної доброчесності формує основу для подальшої професійної поведінки, орієнтованої на забезпечення прозорості, достовірності та об’єктивності обліково-аналітичної інформації.

Узагальнюючи наведені підходи, доцільно розглянути ключові принципи академічної доброчесності та їх трансформацію у професійній діяльності фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу, що дозволяє більш чітко простежити взаємозв’язок між етичними засадами підготовки та забезпеченням фінансової прозорості:

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

– *принцип чесності та його трансформація у достовірність облікової інформації.* Академічна доброчесність передбачає чесність у виконанні навчальних і наукових завдань, недопущення плагіату та фальсифікації результатів досліджень. У науковій діяльності це виявляється у самостійному виконанні робіт без використання заборонених джерел або допомоги та подання тільки реальних, не видозмінених даних. У професійній діяльності цей принцип трансформується у забезпечення достовірності облікових даних, правдиве відображення господарських операцій та недопущення викривлення фінансової звітності. Чесність фахівця є основою довіри до фінансової інформації з боку інвесторів, держави та інших користувачів;

– *принцип об'єктивності та незалежності суджень у професійному аналізі.* У навчальному процесі об'єктивність означає неупереджене оцінювання результатів досліджень та коректне використання інформації. У сфері обліку та економічного аналізу цей принцип реалізується через незалежність професійних суджень, відсутність упередженості при формуванні аналітичних висновків та уникнення впливу зацікавлених сторін на результати оцінки фінансового стану підприємства;

– *принцип відповідальності та його прояв у податковій дисципліні.* Академічна доброчесність передбачає відповідальність за результати власної роботи та їх наслідки. У професійній сфері це означає усвідомлення відповідальності за правильність нарахування податків, повноту їх сплати та дотримання вимог податкового законодавства. Відповідальне ставлення до виконання професійних обов'язків сприяє зменшенню ризиків порушень та підвищенню фінансової дисципліни;

– *принцип прозорості та відкритості інформації.* У науковій діяльності цей принцип передбачає відкритість результатів досліджень і коректне посилання на джерела інформації. У сфері обліку та оподаткування він реалізується через забезпечення прозорості фінансової звітності, повноти розкриття інформації та доступності даних для користувачів. Це особливо

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

важливо в умовах цифровізації, коли інформація стає більш відкритою та підлягає широкому аналізу;

– *принцип професійної компетентності та безперервного розвитку.* Академічна доброчесність передбачає самостійне здобуття знань і недопущення формального підходу до навчання. У професійній діяльності це трансформується у необхідність постійного підвищення кваліфікації, опанування цифрових інструментів обліку та аналізу, а також здатність застосовувати сучасні методи обробки інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

– *принцип доброчесності у контролі та аудиті.* У науковій сфері дотримання цього принципу означає недопущення фальсифікації результатів та їх незалежну перевірку. У професійній діяльності він знаходить своє відображення у здійсненні внутрішнього та зовнішнього аудиту, який забезпечує перевірку достовірності фінансової інформації та відповідності облікових даних встановленим нормам. Доброчесність у сфері аудиту передбачає незалежність, об'єктивність та неупередженість аудитора, що є критично важливим для формування довіри до фінансової звітності. В умовах глобалізації та цифровізації, доброчесність набуває стратегічного значення, інтегруючись у внутрішній аудит як ключова функція, що сприяє дотриманню міжнародних стандартів, формуванню культури доброчесності та забезпеченню сталого розвитку підприємств [21].

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що принципи академічної доброчесності виступають фундаментальною основою формування професійної етики фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу, трансформуючись у практичній діяльності у вимоги до достовірності, об'єктивності, відповідальності та прозорості облікової інформації. У поєднанні з можливостями цифрових технологій це створює передумови для підвищення фінансової дисципліни, зниження рівня порушень та забезпечення довіри до фінансової звітності. Водночас саме інтеграція етичних засад у процес професійної підготовки визначає здатність майбутніх фахівців ефективно

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

використовувати цифрові інструменти не лише як засіб автоматизації, а як механізм забезпечення доброчесності та прозорості діяльності суб'єктів господарювання.

Висновки. У статті встановлено, що в умовах цифровізації економіки та інтеграції України у світовий економічний простір зростають вимоги до прозорості фінансової звітності, достовірності облікових даних і рівня професійної відповідальності фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу. Досвід зарубіжних країн свідчить, що поряд із впровадженням цифрових технологій ключову роль відіграє сформована система професійної етики та саморегулювання, яка забезпечує довіру до фінансової інформації. Цифрові інструменти, зокрема відкриті реєстри звітності, електронний документообіг, онлайн-моніторинг операцій та електронний аудит, сприяють підвищенню прозорості, зменшенню тіньового сектору та посиленню податкової дисципліни, однак їх ефективність безпосередньо залежить від рівня доброчесності фахівців. Важливим чинником формування такої доброчесності є дотримання принципів академічної доброчесності у процесі підготовки, що трансформуються у професійній діяльності у вимоги до чесності, об'єктивності, відповідальності та прозорості.

Таким чином, ефективна цифровізація обліку можлива лише за умови інституційної синхронізації, коли освітні стандарти, зокрема принципи академічної доброчесності, узгоджуються з оновленими технологічними та професійними стандартами організацій. У цьому контексті актуальним є посилення ролі етичних засад у професійній діяльності та розвиток саморегулювання на основі принципів доброчесності, що сприятиме підвищенню фінансової прозорості, довіри до звітності та ефективності функціонування економіки.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні аналізу впливу цифрових технологій на формування професійної доброчесності фахівців з обліку, оподаткування та економічного контролю і аналізу, зокрема через

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

емпіричну оцінку взаємозв'язку між рівнем академічної доброчесності під час підготовки та практикою ведення обліку у професійній діяльності. Доцільним є також вивчення зарубіжних моделей саморегулювання професійної спільноти та можливостей їх адаптації в Україні, а також розроблення методичних підходів до інтеграції принципів доброчесності у освітні програми з урахуванням цифрових трансформацій економіки.

Список використаних джерел

1. Мукан Н., Мукан О., Драган Р. Професійна підготовка бухгалтера крізь призму потреб роботодавців. *Молодь і ринок.* 2021. №2 (188). С. 32-37.

2. Лебедик П. Трансформація компетенцій бухгалтерів як елементу обліково-аналітичного забезпечення. *Вісник економіки.* 2025. №2. С. 173-185.

3. Білоус О. Етика професійної діяльності в обліковій галузі. *Галицький економічний вісник.* 2024. №5 (90). С. 83-91.

4. Гайдучок Т. С. Цегельник Н. І. Вплив етичних принципів на організацію бухгалтерського обліку в умовах цифрової трансформації підприємства. *Інклюзивна економіка.* 2025. №3 (09). С. 42-48.

5. Василюк М. В., Баланюк І. Ф., Сас Л. С., Кузьмін Т. Л., Пухличенко Ю. І. Проблеми формування механізму реалізації норм професійної етики у практиці вітчизняного обліку і аудиту. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* 2025. Вип. 2. (116). С. 112-117.

6. Basis for Conclusions: Technology-related Revisions to the Code / IESBA Staff. New York : International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA), 2023. 33 p. URL: https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2023-04/Basis%20for%20Conclusions_IESBA_Technology_related_Revisions_to_the_Code_final.pdf

7. Кузьмін Т. Л., Сас Л. С., Пастушок А. С. Кар'єрні перспективи бакалаврів з обліку і оподаткування в умовах розвитку аутсорсингу, консалтингу та МСФЗ. *Сталий розвиток економіки.* 2026. №1(58). С. 130-137.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

8. Скиба Г. І., Каліна І. І., Беженар І. М. Сталий розвиток обліку в Україні: виклики, прозорість та інтегрована звітність. *Сталий розвиток економіки.* 2025. №2 (53). С. 595-602.

9. Баланюк І. Ф., Черевний Ю. І., Іваночко Б. Р, Безрукий Т. М., Юхневич А. М. Методологічні засади наукових досліджень обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю в управлінні бізнесом. Актуальні питання економічних наук. 2025. №12. URL: https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/658

10. Бела О. О. Формування культури доброчесності підприємств малого та середнього бізнесу як основи їхнього розвитку та конкурентоспроможності. *Здобутки економіки: перспективи та інновації.* 2026. №26. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18382971

11. Сас Л. С., Іваночко Б. Р., Латик Т. В., Шеленко Д. І., Баланюк І. Ф. Розвиток облікової науки в умовах академічної доброчесності: методологія формування обліково-аналітичної інформації в контексті глобалізації міжнародних стандартів звітності. Ефективна економіка. 2026. №1. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.29

12. Шеленко Д. І., Івасюк Н. Б., Кохан І. В., Шпак А. Д., Ціжма О. А. Вступ до спеціальності як основа формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей. *Агросвіт.* № 5, 2026. С. 63-76. https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/9286/9439 DOI: 10.32702/2306-6792.2026.5.64

13. Мокринська З. В. Кодекс етики професійних бухгалтерів як основа побудови ефективної бухгалтерської практики. *Економіка та держава.* 2022. №5. С. 79-84.

14. А. В. Недпіч, В. Ю. Василенко Особливості дотримання принципів академічної доброчесності: зарубіжний досвід. URL: https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12108 (дата звернення 11.03.2026)

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

15. Dell S., Akpan M., Carr A. Aligning artificial intelligence with ethical accountancy: a global perspective on emerging frameworks. *Corporate Ownership & Control*. 2024. Vol. 21, Iss. 1. P. 47–54. DOI: https://doi.org/10.22495/cocv21i1art5.

16. Біляк Ю. В. Тіньова економіка як фактор загрози фінансовій безпеці держави. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 64. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-25

17. Баланюк І. Ф., Шеленко Д. І., Іванюк Т. Л., Жовнір І. В., Банашкевич Т. П. Формування обліку фінансових результатів у підприємствах. *Вісник Прикарпатського університету. Економіка.* Вип. XIV. 2019. С. 179–186.

18. Уманська В. Г., Дрозова О. Г., Смірнова І. В. Вплив економічної нестабільності на ефективність системи обліку і аудиту в Україні. *Актуальні питання економічних наук.* 2025. №7. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14586935

19. Компанієць В. В. Формування культури доброчесності в суспільстві та бізнес-діяльності (концептуальне осмислення нових світових тенденцій на основі соціокультурної парадигми). *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2024. №86. DOI: https://doi.org/10.18664/btie.86.310234

20. Закон України «Про академічну доброчесність» 18.12.2025 р. № 4742-IX https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text

21. Цегельник Н. І., Гайдучок Т. С., Малюга Н. М. Комплаєнс і культура доброчесності у внутрішньому аудиті: синергія управлінських стандартів та сталого розвитку. *Актуальні питання економічних наук.* 2025. №15. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17159431

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license